

Forintosítás – hogy is volt ez?

Ritkán demonstrálja az élet egy nagy horderejű gazdaságpolitikai lépés helyességét olyan gyorsan és annyira plasztikusan, mint ahogyan ezt a lakossági deviza alapú jelzáloghitelek forintosításával megtette. A forintosítás végrehajtása azonban korántsem olyan egyszerű, mint ahogy sokan gondolnák. A jegybank nem egyszerűen odaadta a devizatartalékot, mert egyesek szerint ez a dolga. A forintosítás végrehajtását sok vita előzte meg, a kivitelezésre számos opció kínálkozott, de utólag beigazolódott, hogy a jegybank és a kormány legfőbb döntéshozói jó utat választottak. A forintosítás árfolyamát előre kellett rögzíteni, amihez a bankok, a jegybank és a kormány szoros együttműködésére volt szükség. Mindezt pedig úgy kellett végrehajtani, hogy a rögzítés időzítéséről, módjáról, a rögzítés árfolyamáról nem tudhattak a pénz és tőkepiaci szereplők, mivel bármilyen spekuláció megakadályozta volna magát a rögzítést és a forintosítást.

Árfolyamrögzítés = forintosítás

Előjáróban kiemelném, hogy a forintosítás két nagy lépésből áll: a konverziós árfolyam rögzítése (2014. november 9.), majd a forintosítás technikai lebonyolítása (2015. február 1.). Valójában az árfolyam rögzítésével megtörtént a forintosítás, hiszen szintetikusán már forint-hitelek vannak a bankok mérlegében, a hitelek devizanemének ügyfelek felé történő átvezetése már csak egy technikai lépés. Cikkemmel az első lépést, az árfolyam rögzítésének menetét szeretném bemutatni és az utókor számára hűen dokumentálni.

Miért most?

A Kúria 2014 nyári jogegységi határozata nélkül, ami kimondja az egyoldalú kamatemelés és az árfolyamrész alkalmazásának jogszerűtlenségét valamint azt is, hogy az árfolyamkockázatot a lakosoknak kell viselnie, nem lett volna legitim egy ilyen lépéssorozat. Ugyancsak fontos tényező, hogy a jegybanki alapkamat historikus mélypontra csökkent, így a forintosított hitelek kamatai nem haladják meg a folyósításkor érvényes devizahitel-kamatokat. Korábbi átváltás esetén, a magas forintkamatok (10 százalék feletti, szemben a devizahitelek 6 százalék körüli vagy alacsonyabb kamatával) miatt a forintra átváltott deviza alapú jelzáloghitelek törlesztőrészelei emelkedtek volna. Ezen felül gazdaságpolitikai fordulatra is szükség volt, amely 2010 után csökkentette a gazdaság sebezhetőségét, és olyan környezetet teremtett, amelyben a forintosítás már végrehajthatóvá vált érdemi piaci kockázatok nélkül (gondoljunk csak a magyar CDS jelenlegi alacsony szintjére). Végül az átváltásra váró deviza jelzáloghitel állománya a 19 milliárd eurós csúcstól jelentősen, 9 milliárd euróra csökkent az elmúlt években (az új devizahitelek tiltása, a végtörlesztés és a fennálló hitelek normál üzemmenet szerinti amortizációja miatt), így arányaiban kevesebb, 25 százaléknyi devizatartalékot kellett felhasználni a konverzióhoz. Összességében a kormány és a jegybank 2014 őszén a lehető leghamarabb kezdte meg a forintosítást.

Az MNB begyorsított

A forintosítást megelőzte egy nagyon fontos mozzanat, az elszámoláshoz szükséges devizamenyiség biztosítása. Az MNB Monetáris Tanácsa látva a parlamentnek benyújtott elszámolási törvényt 2014. szeptember 23-án döntött arról, hogy a bankrendszer számára biztosítja az elszámoláshoz szükséges deviza mennyiségét. A Monetáris Tanács a keretösszeget 3 milliárd euróban határozta meg. A törvényt 2014. szeptember 25-én fogadta el a parlament. Ettől az időponttól kezdve a bankoknak azonnal jelentős devizakereslete generálódott, hiszen az elszámolás miatt a jövőben csökkenő lakossági devizahitelállományuk nyitja a devizapozíciójukat. Az MNB a technikai felkészülést követően a devizatendereket 2014. október 13-ától nyitotta meg.

Emlékeztetőül, az elszámolás keretében az ügyfelek körülbelül 1000 milliárd forintot visszatérítést kaphatnak, a bankokat ért veszteség viszont ennél alacsonyabb 600-700 milliárd forint lehet, ami megfelel a devizakeresleti igénynek. A bankok tényleges devizakereslete így 2 milliárd euró körül alakult, amiből 1 milliárd eurót a piacon, 1 milliárd eurót a jegybanknál elégítettek ki. Tehát a bankok az elszámoláshoz szükséges devizaösszeg felét a piacon szerezték be, még 2014 augusztusában, amikor még nem is volt a parlament előtt az elszámolási törvény, de már lehetett tudni arról, hogy lesz elszámolás.

Felmerül a kérdés: késlekedett-e a jegybank? Nem hiszem. Az MNB csak a parlament által elfogadott elszámolási törvény szellemében cselekedett és ezt követően lépett. Egy valami azonban senkit sem hagyott nyugodni: mi történik, ha a forintosításnál is ez a feles arány lesz? Ha a jegybank csak a forintosítási törvény után lép, akkor elképzelhető, hogy 8 milliárd euró devizakeresletből 4 milliárd euró jelenik meg a piacon nyomás alá helyezve a forint árfolyamát, hát ebbe belegondolni is rossz. Ha pedig a piac mégis erre számít és ezzel a feles aránnyal számol a piaci és a jegybanki átváltás tekintetében, akkor a várakozások miatt a forint jelentősen gyengülhet, ami magát a forintosítást lehetetleníti el. Mi tehát a megoldás? Gyorsan fel kell cserélni a sorrendet.

Az MNB ezért elsőként lépett, és a forintosítás katalizátorává vált. A Monetáris Tanács a jegybankelnök javaslatára – a szeptemberi elvi jellegű támogatás kinyilvánítását követően - 2014. november 4-én bejelentette, hogy a forintosításhoz szükséges 9 milliárd eurót (ez a tényleges keresletnél valójában 1 milliárd euróval több volt) a bankok rendelkezésére bocsátja. Ekkor még csak találgatások voltak a piacon arról, hogy mikor és milyen ütemezéssel kell majd a devizahiteleket kivezetni.

A jegybank és a kormány nem bízta a véletlenre

Három szerződés szabályozta a forintosításhoz szükséges árfolyamrögzítést: az MNB és az egyedi bankok, az MNB és a Bankszövetség, valamint a Kormány és a Bankszövetség közötti megállapodások. Nagyon fontos mozzanat volt, hogy a szerződések – tudatosan - a hétvégén (2014. november 7-9 között) kerültek aláírásra, így az információ esetleges kiszivárgása sem eredményezhetett volna piaci spekulációt.

Az MNB célként tűzte ki, hogy a bankok a forintosításhoz kapcsolódó jelentős devizakeresletüket kizárólag a jegybanknál elégítsék ki. Emiatt 2014. november 7-én, pénteken az MNB minden érintett partnerbankkal formális szerződést kezdeményezett.

A szerződésben az MNB vállalta, hogy a partnerkörébe tartozó hitelintézetek számára biztosítja a forintosításhoz kapcsolódó fedezési ügyletek teljes devizaigényét. A jegybankkal egyedi megállapodást kötő hitelintézetek pedig azt vállalták, hogy minden fedezeti ügylethez szükséges devizaigényüket a jegybanktól szerzik be a devizapiac helyett. A szerződést minden jelentős fogyasztói deviza- és deviza alapú jelzáloghitelekkel rendelkező bank aláírta a megadott 2014. november 9-i, vasárnap délután 5 órai határidőig.

Eközben 2014. november 7-én Matolcsy György jegybankelnök és Patai Mihály, a Magyar Bankszövetség elnöke egy olyan megállapodást kötöttek, amely részletesen szabályozza a forintosításhoz kapcsolódó ügyletek legfontosabb üzleti feltételeit.

A jegybank nem bízta a véletlenre, mindenkit kiemelt a piacról, nem engedte, hogy akár egy jelentősebb bank is kiugorjon a kötelékből. Ez egy játékelméleti kérdés, mindenkinek fogni kellett a kezét, anélkül nem működhetett volna a konverzió.

2014. november 9-én, vasárnap már csak egy, valójában a legfontosabb szerződés hiányzott. Még ezen a napon a Kormány megállapodott a Bankszövetséggel abban, hogy mi lesz a forintosítás árfolyama. A szerződés alapján a 2014. november 7-ei hivatalos MNB árfolyam és a 2014. június 16-ai Kúria döntés és 2014. november 7-e közötti időszak átlagárfolyama közül az alacsonyabbikon forintosítják a devizahiteleket. Eszerint a svájci frank hiteleknél 256,5 forintos, az euró hiteleknél 308,97 forintos, míg a japán jen hiteleknél 2,163 forintos árfolyamon történik majd a forintosítás. Ez lényegében a pénteki érvényes piaci árfolyamot jelentette. Később ezen szerződések alapján született meg a forintosításról szóló törvény, amit 2014. november 25-én fogadott el a parlament.

2014. november 10-én, hétfő reggel a bankok a pénteki hivatalos MNB-árfolyamon megkapták az MNB-től a konverzióhoz szükséges 7,8 milliárd eurónyi, majd kedden a hétfői fixingen a 0,1 milliárd eurónyi devizát, vagyis összesen kb. 8 milliárd eurót. Ily módon az MNB-től lényegében a forintosításnál használt rögzítéssel megegyező árfolyamon tudták megszerezni az eurót. A bankok még ugyanebben a hónapban gondoskodtak a szükséges svájci frank beszerzéséről is, ami nem jelentett nehézséget a még érvényben lévő 1,20-es svájci frank/euro küszöb miatt, így a svájci frankot is a rögzítéssel azonos árfolyamon vásárolták meg. Ezzel bezárult a kör.

Sok nehéz döntést kellett meghozni

A deviza alapú jelzáloghitelek forintra váltása sok fejtörést okozott a jegybank és a kormány vezetőinek, hiszen az érintett állomány a forintpiac mélységéhez képest egy óriás-tranzakciót jelentett. Az első kérdés az volt, hogy egy vagy több lépéses konverzió legyen. Felmerült, hogy a lakossági jelzáloghiteleket két lépésben érdemes konvertálni: először a lakásvásárlási célú, majd később a szabad felhasználású jelzáloghiteleket. A jegybank vezetése itt nagyon hamar világossá

tette, hogy az egy lépéses konverziót támogatja, képes megoldani a teljes lakossági jelzáloghitel-állomány egyszerre történő forintosítását.

Felmerült az az opció is, hogy az elszámolás, a fair banking és a forintosítás egymástól elkülönítve, egymásra épülve, időben elnyújtva legyen végrehajtva. Ez kényelmesebb megoldást jelentett volna, azonban növelte volna a forintosítás időzítésével kapcsolatos spekulációs kockázatokat. Emellett megnehezítette volna, hogy a teljes intézkedéscsomag egyszerre feleljen meg a Kúria-határozat szellemiségének, valamint annak az elvnek, hogy megnyugtató és végleges megoldást jelentsen az érintett háztartások számára. Végül a kormány - helyesen – ugyanarra az időpontra, 2015. február 1-re vonta össze az elszámolás, fair banking és a forintosítás lebonyolítását, ami technikailag a szerződésmódosítások miatt is egyszerűbbnek bizonyult.

Más lett a világ

A forintosítás sikertörténete nem ér véget azzal a megkönnyebbüléssel, amit a 2015. január 15-i események során érezhettünk, és érezhetett az a több százezer magyar család, akiknek a törlesztőrésze már nem emelkedik egy árfolyamgyengülés után. Az intézkedés pozitív hatásai a következő években folyamatosan érvényesülni fognak a háztartások vagyonának stabilizálódásán, a pénzügyi rendszer sokkellenálló-képességének erősödésén, és a monetáris politika hatékonyságának növekedésén keresztül. Más lett a világ a devizahitelek nélkül, ezért most el kell mindenkinek gondolkodnia arról, hogy a teher ledobása után mit kezdünk az új lehetőségekkel.

„Szerkesztett formában megjelent az origo.hu oldalon 2015. január 28-án.”